KİLİKYA ERMENİ KATALİKOSLUĞU DAVASI ÇERÇEVESİNDE EMVÂL-İ METRUKE MESELESİNE BAKIŞ

Yayınlanma Tarihi: *30 Aralık 2019*

Yazar: *Gül Akyılmaz*

Günümüzde mülkiyet hakkı kapsamında Osmanlı Devletinden Türkiye Cumhuriyetine aktarılan sorunlardan birisi de Emvâl-i Metruke olarak nitelenen sevk ve iskâna tabi tutulan Ermenilerin geride bıraktıkları mallardır. Bilindiği üzere gerek Osmanlı Devleti gerekse Cumhuriyet döneminde konu ile ilgili çeşitli hukuki düzenlemeler yapılmıştır. Bugün Emvâl-i Metruke ile ilgili olarak karşılaşılabilecek en önemli hukuki sorunlar sevk ve iskâna tabi tutulan Ermenilerin mirasçısı olduğunu iddia edenlerin ve dini kurumların Türk mahkemelerinde taşınmaz mallarının iadesi talebiyle açabilecekleri davalar ve bu davaların sonuçlarına göre Anayasa Mahkemesine (AYM) bireysel başvuruda bulunmalarıdır. Son adım ise Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) gitmeleridir. AİHMde açılacak davalarda özellikle mülkiyet hakkının ihlal edildiği üzerinde durulacaktır. Son dönemde Emvâl-i Metruke çerçevesinde dini kurumlar ya da zimmiler tarafından kurulan vakıf davalarının ön plana çıkmaya başladığı görülmektedir. Bu bağlamda karşımıza çıkan üç önemli dava Kilikya Ermeni Katalikosluğu Davası, Sanasaryan (Han) Vakfı Davası ve Maryakop Ermeni Kilisesi Vakfı Davasıdır. Kilikya Ermeni Katalikosluğu davası 28 Nisan 2015 tarihinde Lübnanın başkenti Beyrut yakınlarındaki Antilyas kasabasında bulunan ve Lübnan makamları evraklarında Kilikya Ermeni Katalikosluğu olarak geçen Ermeni Apostolik Kilisesi tarafından açılmıştır. Dava dilekçesinde Kilikya Azize Sofia Manastırı ve tarihi Sis Ermeni Katalikosluğunun arazisine Emvâl-i Metruke mevzuatı hükümlerine göre el konulması nedeniyle mülkiyet hakkının, bir ibadet mekânına el konulmakla din ve vicdan özgürlüğünün ve tapu kayıtlarına ulaşılmasının engellenmesi sebebiyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği gerekçesi ile davanın açıldığı belirtilmektedir. AYMden talep edilen Kozandaki arazi ve üzerindeki manastır, kilise ve diğer müştemilatların sınırlarının tespiti sonrasında gayrimenkulün müvekkil adına tescili, bunun mümkün olmaması halinde maddi tazminat olarak 100.000.000.00 TL. ödenmesidir. AYM 15 Haziran 2016 tarihinde başvuru yollarının tüketilmemesi sebebiyle başvurunun kabul edilemez olduğu kararına varmıştır. Bu karara rağmen 6 Aralık 2016da Katalikos I. Aram AYMnin başvurularını reddetmesi nedeniyle davayı AİHMe taşıyacaklarını duyurmuş ve dava iç hukuk yolları tüketilmemesine rağmen AİHMe taşınmıştır. Ancak AİHM 2017 Martında iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesi ile davayı reddetmiştir. Bunun üzerine Katalikosluğun hukukçuları tarafından yapılan açıklamalardan davayı ilk derece mahkemelerine götürme ihtimali de değerlendirilmekle birlikte esas hedefin AİHMe yeniden başvuruda bulunmak olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim 2019da Katalikosluk iç hukuk yollarının tüketilmesi şartını gerçekleştirmek

üzere Kozan 2. Asliye Hukuk Mahkemesine başvuruda bulunmuştur. Bu konudaki beyanlardan anlaşıldığı üzere eğer iç hukuk yollarından istenen sonuç alınamazsa hem mülkiyet hakkının hem de din ve vicdan hürriyetinin ihlal edildiği gerekçesiyle bir kez daha AİHMe gidilecektir. Tüm bu yargısal süreçte Emvâl-i Metruke Mevzuatı, Osmanlı Arazi Rejimi ve Osmanlı Vakıf Hukuku gündeme gelecektir. Çalışmamızda yukarıda belirtilen başlıkların Türk yargı sistemi ve AİHMde yaşanacak gelişmeleri nasıl etkileyeceği konusunun hukuki bir bakış açısıyla ele alınması hedeflenmektedir. Unutulmamalıdır ki Türk Yargısı ya da AİHMin bu konuda vereceği kararlar örnek karar niteliğine sahip olarak bundan sonraki hukuki gelişmeleri belirleyecektir.

Okumak için

Kaynak/Source: